

प्रदेशको भूगिका नरुहरुलाई

केन्द्र सरकारले केन्द्रीय शासन प्रणाली लादेर संघीयतालाई धरापमा पार्न खोजेको कुरा संघीयताको कार्यान्वयनका शुरुका दिनहरूदेखि तै सार्वजनिक बहसको विषय बन्दै आएको छ। विगतमा संघीयताका पक्षधर दलहरू र तिनका नेताहरूबाट समेत यस्ता अभिव्यक्ति आउने गरेकोमा अहिले स्वयम् प्रदेश सरकारका प्रमुखहरूले पनि यस खालका अभिव्यक्ति दोहोचाउनुपर्ने थितिले संघीयता कार्यान्वयनमा अनेक व्यवधान एवम् कठिनाइ रहेको अवस्था उजागर भएको छ।

आइतबार सम्पन्न काठमाडौं चन्द्रागिरी नगरपालिकाको उद्घाटन गर्दै प्रदेश ३ का मुख्यमन्त्री डोरमणि पौडेलले संघीयता खारेज गर्ने खेल भइरहेको बताउनुले पनि संघीयता विरोधी गतिविधिहरू निकै सकियरूपमा भइरहेको इंगित गरेको छ। यस्तो अभिव्यक्ति मुख्यमन्त्री पौडेलले पहिलोपटक दिनुभाइको होइन, न यस्तो अभिव्यक्ति दिने मुख्यमन्त्री एकलै हुनहुन्छ। केही समयताका सार्वजनिक सभा र समारोहमा मुख्यमन्त्री पौडेलसहित सातै प्रदेशका मुख्यमन्त्रीले यस्ता अभिव्यक्ति दिँदै आएको देखिन्छ। प्रदेश सरकार गठन भए पनि संघीयताको मूल मर्मअनुसार अधिकार नदिएका कारण संघीयता घरापमा परेको उहाँहरूको भनाइ छ।

नेपालमा सिंहदरबारमा केन्द्रीकृत गरिएको राज्यशक्तिको अधिकार गाउँगाउँमा पुऱ्याउने संघीयता चाहिएको हो, न सिंहदरबारको अधिकार बालुवाटार सार्ने हो। अहिले प्रदेश सरकारलाई अधिकार र स्रोत-साधन दिन विभिन्न अकुशं लगाइएको छ। कतिले त प्रदेशलाई दिइएको स्रोत-साधन उस्तै रहेको अधिकार र उहिले जिल्ला पञ्चायतलाई दिइएको स्रोत-साधन उस्तै रहेको टिप्पणी गर्ने गरेका छन्। यसले गर्दा प्रदेश पूर्णरूपमा चलायमान हुन सकिरहेको छैन। सरकारले ल्याएको बजेटले पनि प्रदेशको भित्रिका राज्यालाई खुम्चायाइएको छ। हाल संघीयता विपरीत संघीय सरकार केन्द्रीयतामा गएर सबै कामकाज गर्ने दिशामा लगातार अग्रसर रहेको छ। मुख्यमन्त्रीहरूको अभिव्यक्ति यही पृष्ठभूमिमा आएको बुझनुपर्छ।

अर्कोतर थानीय तहका जनप्रतिनिधि र प्रदेश सरकारका प्रतिनिधिहरूले पनि जानेर वा नजानेर स्वयं संघीयता विरोधी गतिविधिलाई प्रश्न्य हुने कार्यहरू गर्नु पनि उदेक लादो रहेको छ। अधिकार प्रयोग गर्दै आवश्यकताअनुसार केन्द्र सरकारलाई खबरदारी गर्दै जानुपर्नेमा केन्द्रको निर्देशन मात्र मानिरहनु नै आफ्नो जिम्मेवारी सम्भवने जनप्रतिनिधिहरू पनि नभएका होइनन्। यसले पनि संघीयतालाई कमजोर बनाउँछ। ठूलो बलिदारीपूर्ण संघर्षबाट लोकतान्त्रिक संघीय गणतन्त्र आएको हो। अहिलेको अवस्थामा केन्द्र सरकारले विभिन्न ऐन, कानुन र आदेशको बहानामा केन्द्रीयता लाद्ने हो भने स्थानीय तह र प्रदेश सरकार पूर्णरूपमा चलायमान हुन नसक्ने निश्चित छ। संघीयता धरापमा पर्नु भनेको केवल संघीयता मात्र नभई त्यसले संघीयतालाई धरापमा पार्ने भएकाले केन्द्र सरकार सबैभन्दा बढी गम्भीर र जवाफदेहीरूपमा प्रस्तुत हुनुपर्छ। संघीयता बचाउन जनताले आ-आफ्नो स्थानबाट पहलकदमी गर्नु पनि उत्तिकै खाँचो छ।

रिख गुरुंग